

Nr 176.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående åtgärder för främjande av linodlingen m. m.; given Stockholms slott den 5 mars 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 mars 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och folkhushållningsdepartementen anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp.

Genom beslut av 1940 års lagtima riksdag (prop. nr 132; r. skr. nr 171) medgavs att lån till anläggande av lin- och hampberedningsanstalter finge beviljas från hemslöjdslånefonden. Till förstärkande av fonden anvisades för budgetåret 1940/41 å kapitalbudgeten ett reservationsanslag å 300,000 kronor. Riksdagen medgav tillika, att viss garanti finge lämnas rörande priserna för frö av oljelin. De ändrade bestämmelserna rörande lån från hemslöjdslånefonden utfärdades genom kungörelse den 21 juni 1940 (nr 605).

1940 års urtima riksdag (prop. nr 51; r. skr. nr 67) anvisade å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 till hemslöjdslånefonden ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor. I samband härmed beslöts tillika att lämna linodlingen ytterligare stöd genom prisgaranti. Enligt detta beslut skulle priset på linhalm under treårsperioden 1941—43 för kvalitetsklass I garanteras utgöra 80 procent av inlösningspriset för råg av motsvarande års skörd, dock med den begränsning att statligt stöd icke skulle utgå med högre belopp än 200 kronor per hektar spånadslin. Vissa jämkningar i bestämmelserna om lån godkändes även av riksdagen. Kungörelse härom utfärdades den 22 november 1940 (nr 952).

Vid 1941 års riksdag (prop. nr 333; r. skr. nr 501) medgavs, att för uppförande av lin- och hamperedningsverk statsbidrag utan återbetalningsskyldighet skulle kunna lämnas. Å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 anvisades dels för sistnämnda ändamål ett reservationsanslag av 500,000 kronor och dels såsom förstärkning av hemslöjdslånefonden ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor. Tillika medgav riksdagen, att prisgaranti för hamphalm finge lämnas. Detta beslut innebar, att priset på hamphalm under femårsperioden 1942—1946 för kvalitetsklass I garanterades utgöra 50 procent av inlösningspriset för råg av motsvarande års skörd, dock med samma begränsning som beslutats i fråga om linhalm. I anslutning till detta beslut utsträcktes tiden för garantien för linhalm t. o. m. år 1946. Vissa ändringar skulle även genomföras i fråga om bestämmelserna rörande lån från hemslöjdslånefonden. Kungörelser utfärdades sedermera den 13 mars 1942 dels beträffande dessa ändringar (nr 152) och dels angående statsbidrag för anläggande av lin- och hamperedningsanstalter (nr 153).

Innevarande års riksdag (prop. nr 2; r. skr. nr 20) har å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisat dels till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Bidrag till lin- eller hamperedningsanläggningar ett reservationsanslag av 800,000 kronor och dels till Hemslöjdslånefonden ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor.

Med skrivelse den 6 november 1942 har statens livsmedelskommission överlämnat en av *statens linnämnd* den 30 oktober 1942 dagtecknad framställning, vari linnämnden hemställt *dels* att maximibeloppet för det statsbidrag, som under vissa förhållanden kunde komma att utgå för att möjliggöra för lin- och hamperedningsanstalterna att utbetala fastställt garantipris för lin- respektive hamphalm, finge höjas från 200 kronor till 450 kronor per hektar, *dels* ock att den av 1941 års riksdag beslutade prisgarantien för lin- och hamphalm finge utsträckas att gälla till och med år 1950.

Sedermera har livsmedelskommissionen med skrivelse den 12 februari 1943 överlämnat en framställning från riksförbundet lin och hampa. I denna framställning har hemställts om anslag av 40,000 kronor att användas till avlöning av viss personal, som är avsedd att biträda linberedningsverken, samt till resekostnader åt denna personal ävensom till vissa försöks- och konstruktionsarbeten. Linnämnden har biträtt framställningen.

Linnämnden har därefter i skrivelse den 25 februari 1943 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte medgiva att av priskontrollnämnden medgivet tilläggspris av 5 öre per kilogram linhalm, tillhörande kvalitetsklass I, av 1942 års skörd finge inräknas i garantipriset för linhalm.

I skrivelsen den 30 oktober 1942 har linnämnden till upplysning rörande omfattningen av linodlingen år 1942 samt det sannolika fiberutbytet därav vid beredningsanstalterna i Laholm, Hybo, Växjö och Kristinehamn intagit följande uppgifter.

Linberedningsanstalt i	Odlingsareal (avrundade tal)	Sannolik skörd av frörepad linhalm	Rötad tåga	Rötade blånor	Grön- beredd tåga	Grön- beredda blånor
	hektar	ton	ton	ton	ton	ton
Laholm	1,000	3,000	24	30	216	270
Hybo	300	900	72	90	—	—
Växjö	450	1,350	108	135	—	—
Kristinehamn	400	1,200	96	120	—	—
Summa	2,150	6,450	300	375	216	270

I anslutning till denna tablå har linnämnden anfört, att en förutsättning för uppgifternas riktighet vore att de under uppförande varande beredningsanstalterna i Växjö och Kristinehamn kunde iordningställas planmässigt. Vid sina beräkningar hade linnämnden utgått från en hektarskörd frörepad linhalm av 3,000 kilogram samt ett utbyte vid såväl rötning som grönberedning av högst 8 procent tåga och 10 procent blånor.

Till belysande av linberedningsverkens avverkningskapacitet under år 1943 har i linnämndens förevarande skrivelse upptagits följande tablå.

Linberedningsanstalt i	Odlingsareal (avrundade tal)	Sannolik skörd av frörepad linhalm	Rötad tåga	Rötade blånor	Grön- beredd tåga	Grön- beredda blånor
	hektar	ton	ton	ton	ton	ton
Laholm	1,000	3,000	24	30	216	270
Hybo	500	1,500	120	150	—	—
Växjö	1,000	3,000	240	300	—	—
Kristinehamn	1,000	3,000	240	300	—	—
Gimo	500	1,500	120	150	—	—
Svalöv	65	200	16	20	—	—
Summa	4,065	12,200	760	950	216	270

I anslutning till tablå har linnämnden framhållit, att för närvarande funnes tre linberedningsanstalter i verksamhet, nämligen i Laholm, Hybo och Svalöv, varjämte två nya anstalter vore under uppförande i Växjö och Kristinehamn. Dessutom hade för kort tid sedan bildats Uppsala—Stockholms läns linodlareförening, som hade för avsikt att uppföra en beredningsanstalt i Gimo.

Efter att ha redogjort för de hittills vidtagna åtgärderna för linodlingens befrämjande har linnämnden rörande behovet av ytterligare stödåtgärder anfört följande.

Trots vidtagandet av betydande stödåtgärder blev intresset för spånads-linodlingen 1942 icke det väntade. Detta berodde sannolikt i viss utsträckning på att linberedningsanstalterna icke hunnit utbyggas i tillräcklig omfattning men framför allt på den omständigheten, att spånadslinodlingen är mycket arbetskrävande, vilket torde ha avskräckt många odlare. På grund av knappheten på arbetskraft vid jordbruket är införandet av odling av en för större delen av nu verksamma jordbrukare ny, arbetskrävande växt förenad med stora svårigheter och därför ej särskilt lockande, om icke ett i förhållande till övrig växtodling särskilt förmånligt pris erbjudes för den nya växten. Då priset på linhalm redan från början avvägdes så, att nettoinkosten per arealenhet av linodling skulle bli ungefär densamma som av rågodling, och spånadslinet därigenom infördes i den allmänna prisskalan för jordbruksprodukter, har någon stimulans i form av ett i förhållande till övrig växtodling speciellt högt pris på linhalm icke förekommit. Även det betydande ekonomiska ansvaret för linberedningsanstalterna i form av odlarnas andelsteckningar i linodlareförening m. m. har i vissa fall motverkat en utökning av linodlingen. Därtill kommer, att medlemmar i linodlareförening enligt för dessa gällande stadgar måste förbinda sig att odla lin på viss bestämd areal under en tid av minst fem år.

Skall ökad utbyggnad av linberedningskapaciteten kunna åstadkommas, synas därför ytterligare åtgärder erforderliga. Dylika åtgärder böra i görligaste mån utformas så, att jordbrukarna få en försäkran om, att statsmakterna anse en betydande linodling önskvärd, även sedan handelsförbindelserna med linexporterande länder återupptagits. Därigenom få jordbrukarna större trygghet för i linberedningsanstalt och i för linskörden nödvändiga upptryckningsmaskiner m. m. investerat kapital. Det erfordras ett betydande rörelsekapital för linodlareförening — minst 150,000 kronor — vid verksamhetens början. Därtill komma kostnader för inköp av linupptryckningsmaskiner m. m. För 1,000 hektars odling erfordras 20 till 30 linupptryckningsmaskiner till ett pris av för närvarande 5,500 kronor per styck eller sammanlagt 110,000—165,000 kronor. Visserligen kunna lån motsvarande 80 procent av sistnämnda belopp erhållas ur jordbrukets maskinlänefond, men härför erfordras betryggande säkerhet. Trots att lån och bidrag av statsmedel kunna erhållas med belopp motsvarande 100 procent av totalkostnaden för uppförande av beredningsanstalt och erforderlig maskinell utrustning, måste alltså odlarna själva ansvara för betydande belopp. Anskaffandet av nödvändigt start- och rörelsekapital och kapital till inköp av linupptryckningsmaskiner är särskilt för vissa föreningar, där styrelsen icke ansett sig kunna ikläda sig personlig ansvarighet för lån av erforderlig storlek, förenat med betydande svårigheter. Risk föreligger därför att linberedningsanstalter icke kunna komma till stånd på därför önskvärda platser på grund av brist på start- och rörelsekapital. Det kan icke heller anses rättvist, att för framskapande av en för landets beredskap nödvändig odling enskilda personer skola påtaga sig betydande ekonomiska risker utan erforderlig garanti från statens sida.

Linodlingen och i samband härmed även linberedningsmöjligheterna måste ökas väsentligt, därest det oundgängligen nödvändiga behovet av linfiber skall kunna tillgodoses. Det gäller därför att avgöra huru stor linodling, som bör eftersträvas, samt att därefter försöka få till stånd erforderligt antal linberedningsanstalter. Den linareal, som sålunda anses önskvärd, förutsattes sedan

komma att bibehållas även efter krigets slut och betraktas såsom normal linodling inom landet. Bliva jordbrukarna övertygade om statsmakternas avsikt att vidtaga åtgärder för bibehållande av viss årlig odling av lin inom landet, torde svårigheterna att få till stånd erforderliga beredningsanstalter för beredning av skörden från ifrågavarande areal minskas.

I fråga om den omfattning, vari linodlingen bör komma till stånd har linnämnden anfört.

För tillgodoseende av landets normala fredsbehov av linfiber åtgå omkring 24,000 ton frörepad linhalm. Då emellertid viss import av linfiber ibland kan vara önskvärd ur olika synpunkter, synes den inhemska odlingen under normala förhållanden icke helt böra täcka behovet av lin. Enligt linnämndens uppfattning synes den s. k. normala linodlingen med anledning av det anförda böra begränsas till omkring 7,000 hektar, och linberedningskapaciteten utbyggas härefter. Med den medelskörd, som enligt senaste årens erfarenhet kan påräknas i Sverige — omkring 3,000 kilogram frörepad linhalm per hektar — skulle från en spånadslinareal på omkring 7,000 hektar kunna påräknas i runt tal 21,000 ton halm. För beredning härav erfordras fjorton skäktturbiner. Linberedningskapaciteten inom landet synes därför med det snaraste böra utbyggas härefter. Utöver redan förefintliga eller under byggnad varande beredningsanstalter bör därför exempelvis anstalten i Laholm kunna utökas med två nya skäktturbiner eller ock en ny beredningsanstalt uppföras i Skåne. Vidare bör om möjligt beredningsanstalten i Hybo förses med ytterligare en skäktturbin, och den planerade anstalten i Gimo eventuellt förses med två turbiner, om intresset för linodling inom dess odlingsområde skulle visa sig vara så stort, att 1,000 hektars odling kan uppnås. Därjämte böra linberedningsanstalter med en turbin kunna uppföras inom vartdera Östergötlands samt Västerbottens eller Västernorrlands län. Eventuellt skulle en anstalt i Östergötland i stället för anstalten i Gimo kunna förses med två skäktturbiner. Om icke detta utbyggnadsprogram skulle kunna realiseras på förut föreslagna platser, bör givetvis annan förläggningsort kunna ifrågakomma.

Efter denna utbyggnad av beredningsanstalterna skulle enligt vad linnämnden uppgivit de kvantiteter linhalm och linfiber kunna produceras inom landet, vilka framgå av den å nästa sida intagna tabellen.

Linnämnden har såsom motivering för förslagen om ändrade garantibestämmelser uttalat följande.

Kostnaderna för en linberedningsanstalt jämte rötningsanläggning för 1,000 hektars odling, vilken areal ur driftsekonomisk synpunkt anses eftersträvansvärd, uppgingo vid tidpunkten för införandet av prisgarantien på linhalm till i runt tal 800,000 kronor. Med nuvarande priser på byggnadsmaterial och maskiner samt arbetskostnader m. m. kostar emellertid en dylik beredningsanstalt sammanlagt 1,300,000—1,600,000 kronor, beroende på vilken beredningsmetod, som användes. Vid en dylik anstalt kan beredas en linhalmsskörd av 3,000,000 kilogram från 1,000 hektars odling. Enligt gällande bestämmelser erhållas 85 procent eller 1,105,000 respektive 1,360,000 kronor som lån från hemslöjdslånefonden. Den årliga amorteringen kommer, sedan amorteringstiden enligt beslut av 1941 års riksdag minskats från 15 till 5 år, att uppgå till 221,000 respektive 272,000 kronor motsvarande 7.4 respektive 9.1 öre per kilogram halm, varvid förutsattes, att fri avskrivning medgives under amorteringstiden. Med en kostnad av sammanlagt 800,000 kronor för en

Linberedningsanstalt i	Odlingsareal (avrundade tal)	Sannolik skörd av frörepad linhalm	Rötad tåga	Rötade blånor	Grön- beredd tåga	Grön- beredda blånor
	hektar	ton	ton	ton	ton	ton
Laholm ev. jämte Skåne	2,000	6,000	240	300	240	300
Hybo	1,000	3,000	240	300	—	—
Växjö	1,000	3,000	240	300	—	—
Kristinehamn	1,000	3,000	240	300	—	—
Gimo	500 ev. 1,000	1,500 ev. 3,000	120 ev. 240	150 ev. 300	—	—
Östergötland	500 ev. 1,000	1,500 ev. 3,000	120 ev. 240	150 ev. 300	—	—
Västerbotten el. Väs- ternorrland	500	1,500	120	150	—	—
Summa	7,000	21,000	1,440	1,800	240	300

linberedningsansialt skulle högsta lånebeloppet uppgå till 680,000 kronor och årsamortering vid femton års amorteringstid till cirka 45,000 kronor motsvarande 1.5 öre per kilogram linhalm. Om hänsyn tages såväl till de avsevärt ökade anläggningskostnaderna, sedan statsmakterna fattade beslut om prisgarantien på linhalm, som den förkortade amorteringstiden, ha anstaltarnas driftskostnader ökat med 5.9—7.6 öre per kilogram till beredning mottagen linhalm. Som förut nämnts har statsgarantien för priset på linhalm maximerats till 200 kronor per hektar, vilket innebär, att det högsta statsbidrag, som kan utgå till en linberedningsanstalt med nämnda odlingsareal på 1,000 hektar, uppgår till 200,000 kronor, motsvarande 6.7 öre per kilogram linhalm. Av de anförda beräkningarna framgår alltså, att maximigränsen för prisgarantien bör höjas till minst 428 kronor eller avrundat 450 kronor per hektar, för att ifrågavarande garanti skall få i huvudsak samma betydelse för linodlingen som fallet var vid tidpunkten för införandet av densamma. Samma förhållanden gälla även för hampberedningslån.

Prisgarantien för linhalm gäller under femårsperioden 1942—1946. För de linberedningsanstalter, som påbörjats under innevarande år, och beträffande vilka någon del av beviljat lån från hemslöjdslånefonden lyftats under år 1942, kommer amorteringen icke att påbörjas förrän år 1944. Sista amorteringen skall sålunda erläggas år 1948. Till de nya linberedningsanstalter och den utbyggnad av vissa äldre beredningsanstalter, som kunna komma att påbörjas under budgetåret 1943/44, kommer sannolikt även att sökas och beviljas lån från nämnda lånefond. Om första delen av sistnämnda lån lyftes först under år 1944, börjar amorteringen för dessa från och med år 1946 och pågår till och med år 1950. Med hänsyn till att den årliga amorteringen å lånen utgör en avsevärd del av anstaltarnas driftskostnader, synes en sådan förlängning av garantitiden nödvändig, att amorteringen kan hinna slutföras före utgången härav.

Linnämnden har därefter berört frågan om tryggande av avsättningen av lintåga och linblånor inom landet efter krigets slut. Nämnden har emellertid ansett denna fråga böra bliva föremål för särskild utredning av sakkunniga.

Beträffande hampodlingen har linnämnden framhållit, att redan 1942 hade arealen hampa uppgått till omkring 2,000 hektar, som vid en beräknad medelskörd per hektar av 5,500 kilogram halm ansetts vara önskvärd i Sverige. Då denna medelskörd emellertid ännu icke uppnåtts, och då hampberedningsverkens beredningskapacitet möjliggjorde bearbetning av en större

kvantitet än som förut angivits, borde en utökad odling år 1943 eftersträvas. Enligt linnämndens mening gällde i huvudsak detsamma, som förut anförts rörande den korta amorteringstidens inverkan på linberedningsanstalternas möjlighet att i konkurrens med importerad vara betala odlarna garanterat pris för linhalmen, även i fråga om hampberedningsanstalterna.

I skrivelsen den 25 februari 1943 har linnämnden anfört följande.

Genom beslut den 27 januari 1942 har statens priskontrollnämnd medgivit, att linberedningsanstalterna för linhalm av 1942 års skörd skulle äga rätt utbetala ett tillägg av 5 öre per kilogram utöver det av staten fastställda garantipriset för linhalm klass I. Statens linnämnd har med anledning härav medgivit linberedningsanstalterna att för orötad, frörepad, lufttorr halm, tillhörande kvalitetsklass I, av 1942 års inhemska linskörd betala ett pris av 25 öre per kilogram (80 procent av priset på rågkärna + 5 öre). Samtidigt meddelades, att förutsättningen för att detta pristillägg skulle få utbetalas var, att vederbörande anstalt icke komme att begära statsbidrag för inköp av linhalmen. Skulle så vara fallet finge endast det av statsmakterna fastställda garantipriset utbetalas, enär detta pris lägges till grund för beräkning av eventuellt statsbidrag för förevarande ändamål.

Följden härav har blivit, att vissa beredningsanstalter, som ännu icke hunnit färdigställas eller under år 1942 endast haft en mindre linodling och därför icke kunnat utnyttja hela sin beredningskapacitet, äro tveksamma, om de skola kunna undvika att begära statsbidrag för odlingen under sagda år och anse sig därför icke kunna till odlarna utbetala högre pris för linhalmen än gällande garantipris. Detta gäller bland annat Hälsinglands linodlareförenings beredningsanstalt i Hybo. Enligt till linnämnden lämnade uppgifter uppgick halmskörden hos dess leverantörer till i medeltal 3,200 kilogram per hektar under år 1942. Halmen har på grund av väderleksförhållandena i kvalitetshänseende varit sämre än normalt och därför i genomsnitt kunnat hänföras endast till klass II, vilket innebär, att odlarna enligt gällande garantipris erhålla i medeltal 17 öre per kilogram halm. Därtill kommer, att frosten inträffade så tidigt, att fröskörden till huvudsaklig del blev förstörd. Inkomsten av frö uppgår därför till blott 100—125 kronor per hektar i stället för en normalinkomst av 500 kronor per hektar med nu rådande priser på linfrö. Då den därav förorsakade, väsentligt minskade bruttoinkomsten av linodlingen föranletts av orsaker, varöver odlarna icke kunnat råda, synes skäligt, att det av priskontrollnämnden godkända pristillägget utgår även till här ifrågavarande linodlare. Liknande förhållanden kunna komma att gälla för beredningsanstalterna i Växjö och Kristinehamn, vilka beräknas komma att påbörja sin verksamhet under första halvåret av 1943.

Riksförbundet lin och hampa har såsom motivering för sin framställning anfört följande.

Förbundet, som är en sammanslutning av landets lin- och hampberedningsverk, har ansett dess viktigaste uppgifter under kommande år vara att i överensstämmelse med stadgarna främst sprida upplysning och bedriva rådgivning angående produktionen och beredningen av textilfiber samt framförallt verka för kvalitetsförbättringar av framställda produkter. Därjämte är förbundets uppgift bl. a. att driva propaganda för ökad odling av spånadsväxter, så att de nu under utbyggnad varande beredningsverken kunna erhålla de odlingsarealer för vilka verken utbyggts.

Förbundet har klart för sig att dessa uppgifter för framtiden helt måste bestridas av förbundet självt. De beredningsverk som förbundet skall betjäna kunna dock ej beräknas ha de ekonomiska möjligheterna att bestrida kostnaderna för en sådan verksamhet i år, innan verken ännu kommit igång och innan verken ännu ha några inkomster eller, där de kommit igång, arbeta med helt naturliga begynnelsesvarigheter. Samtidigt är det just under de enskilda verkens första verksamhetsår som det är av avgörande betydelse att all tänkbar hjälp kan stå till verkens disposition, så att verksamheten från början blir rätt inriktad.

För att kunna fylla här föreslagna uppgifter har förbundet tänkt sig anställandet av erforderlig personal i överensstämmelse med nedanstående.

<i>En tekniker</i> , med uppgift att stå de olika beredningsverken till tjänst med råd och anvisningar i tekniska problem, att ständigt följa utvecklingen av de olika verkens produktion samt bedriva de försök som verksamheten visar ha särskild aktualitet	Årslön 12,000	
<i>En maskininstruktör</i> , med uppgift att biträda vid maskinernas montering och verkens igångsättande samt att lära upp den erforderliga maskinpersonalen. Maskininstruktören skall helt tillbringa sin tid i de olika beredningsverken	»	6,000
<i>En odlingskonsulent</i> , med uppgift att helt ägna sig åt aktuella odlingsfrågor och handha all försöksverksamhet på det odlingstekniska området	»	8,000
Rese- och traktamentskostnader beräknas till		10,000
Försöksomkostnader och konstruktionsarbeten, lågt räknat		4,000
		<u>40,000.</u>

Härjämte har förutsatts att de olika beredningsverken skola bidra med övriga kostnader i samband med verksamheten, vilka kostnader beräknas uppgå till minst samma belopp enligt erfarenhet från nu igångvarande verk.

Linnämnden har yttrat bland annat följande.

Då blott två beredningsanstalter hunnit påbörja sin verksamhet, har riksförbundet hittills endast erhållit bidrag från dessa anstalter. Övriga under uppförande varande lin- och hampberedningsanstalter torde komma att börja sin verksamhet först under innevarande år. Då bidrag från lin- respektive hampodlareförening icke kan påräknas, förrän vederbörande föreningsberedningsverk börjat sin verksamhet och försäljning av den beredda varan blivit möjlig, torde riksförbundet tidigast under senare delen av år 1943 eller första halvåret 1944 erhålla bidrag från samtliga föreningar. För att förbundet skall kunna fylla sin uppgift som rådgivande och vägledande organ för odling och beredning av lin och hampa, synes det nödvändigt, att erforderlig personal med det snaraste ställes till förbundets förfogande. Bidrag av statsmedel synes därör vara nödvändigt, om riksförbundet redan under innevarande år skall kunna fylla sin uppgift i önskvärd omfattning. Redan tidigare ha statsmedel ställts till förfogande för organisationsverksamhet på jordbruksområdet. Även om det av riksförbundet lin & hampa begärda anslaget icke är avsett att uteslutande användas till bestridande av kostnader för organisationsarbete utan huvudsakligen för produktionsbefrämjande åtgärder på lin- och hampodlingsområde, är det synnerligen önskvärt, att medel ställas till förfogande för ändamålet. Förbundets verksamhet måste anses hava stor betydelse för spånadsväxtodlingen och dess verksamhet på lin- och hampberedningens område motsvarar i stort sett

de organisationers verksamhet, för vilken ovannämnda statsbidrag beviljats.

Statens livsmedelskommission har i förenämnda skrivelser, varmed linnämndens och riksförbundets framställningar överlämnats, tillstyrkt förslagen. Livsmedelskommissionen har framhållit, att, därest prisgarantien på lindhalm utsträcktes att gälla till och med år 1950, och ett statligt fastställande av rågpriset icke skulle komma att ske under hela denna tid, justering av bestämmelserna givetvis borde företagas, så att priset på lindhalm sattes i motsvarande relation till det på annat sätt konstaterade priset på rågkärna.

Över linnämndens framställning den 30 oktober 1942 ha infortrade *ytttranden* avgivits av statskontoret, kommerskollegium, lantbruksstyrelsen, statens industrikommission och statens priskontrollnämnd. Kommerskollegium har jämväl överlämnat yttranden av textilrådet och svenska lin-, jute- och hampindustriföreningen 1939.

I yttrandena ha delade meningar kommit till uttryck beträffande linnämndens förslag. Sålunda ha kommerskollegium, lantbruksstyrelsen och statens industrikommission icke ansett en så stark höjning av maximibeloppet för statsgarantien, som linnämnden föreslagit, vara erforderlig. Kommerskollegium och lantbruksstyrelsen ha i stället förordat, att maximibeloppet fastställdes till 350 kronor per hektar, medan industrikommissionen tillstyrkt en höjning av garantien för linodlingen till 430 kronor per hektar. Statens priskontrollnämnd har beträffande linodlingen icke funnit anledning till erinran mot linnämndens ifrågasvarande förslag; beträffande hampodlingen har priskontrollnämnden ansett en höjning av maximibeloppet till 350 kronor per hektar kunna godtagas.

Statskontoret har framhållit, att de av statsmakterna vidtagna åtgärderna för att stimulera linodlingen inom landet måste betecknas såsom osedvanligt förmånliga för företagen. Då nu ifrågasattes en ytterligare utvidgning av statens understödande verksamhet på detta område utöver vad som beslutats vid 1940 års urtima och 1941 års riksdagar, har ämbetsverket ansett sig ånyo böra framföra ett tidigare uttalat önskemål, att förutsättningarna för effektiv medverkan från linneindustriens sida upptoges till mera ingående övervägande. Statskontoret har emellertid ansett, att maximigränsen för prisgarantien utan att syftmålet med linnämndens framställning däri genom motverkades, kunde fixeras till lägre belopp än nämnden föreslagit.

Vad angår linnämndens förslag om utsträckning av nu gällande prisgaranti att gälla till och med år 1950 ha kommerskollegium och lantbruksstyrelsen tillstyrkt detta förslag. Statens priskontrollnämnd har ansett, att garantien borde gälla under så lång tid, som åtginge för återbetalning av erhållet statslån till den beredningsanstalt, till vilken odlarna vore anslutna, dock längst till och med utgången av år 1950. Statens industrikommission har icke kunnat tillstyrka någon ändring i nu gällande garantibestämmelser för hampodlingen.

Ur yttrandena må i övrigt anföras följande.

Kommerskollegium har rörande frågan om utvidgning av linodlingen anfört bland annat.

På sin tid beräknade 1938 års jordbruksutredning, att landets normala råvarubehov av lin skulle kunna täckas från en odlingsareal av cirka 7,000 hektar. För beredning av linhalmen från nämnda areal ansågos 25 anstalter med en kapacitet av vardera omkring 1,000,000 kilogram halm per år vara erforderliga. Kostnaden härför beräknades till 40,000 kronor per anstalt eller tillhopa 1,000,000 kronor. Linnämnden beräknar för närvarande, att ett större linberedningsverk för rötat lin bör ha en ungefärlig kapacitet av 3,000,000 kilogram linhalm per år, varvid anläggningskostnaden skulle komma att uppgå till i runt tal 1,500,000 kronor. För beredning av skörden från 7,000 hektar eller 21,000,000 kilogram linhalm skulle sålunda erfordras 7 större beredningsverk med en sammanlagd kostnad av omkring 10,000,000 kronor. Vid ett fullföljande av den av linnämnden förordade utbyggnadsplanen skulle således kostnaderna för linberedningen stiga till omkring tio gånger det belopp, som beräknades av 1938 års jordbruksutredning. De förutsättningar, man från början utgått ifrån vid bedömandet av lönsamheten för en inhemsk linodling, ha sålunda högst väsentligt förändrats. Härigenom ha också allt större krav kommit att ställas på staten för stödande av ifrågasvarande odling.

Under 1943 beräknas sammanlagt 5 större linberedningsverk vara färdigbyggda och kunna mottaga linhalm från en odlingsareal av omkring 4,000 hektar, motsvarande mellan 55 och 60 procent av landets beräknade normala behov. De erfarenheter, som hittills vunnits från beredningsverken i Laholm och Hybo, kunna emellertid ännu knappast betecknas som tillfredsställande. Utsikter lära dock finnas att medelst en skonsammare maskinell behandling av linhalmen, särskilt i fråga om skäkningen, erhålla icke blott ett högre totalt fiberutbyte utan även ett större utbyte av lintåga i förhållandena till linblånor.

Med hänsyn sålunda till att erfarenheterna från den hittillsvarande linberedningen icke äro odelat gynnsamma, samt att kostnaderna för linberedningsverken för närvarande äro mångdubbelt större, än man förut räknat med, ävensom att statligt stöd i relativt stor omfattning anses erforderligt för att ävensom framdeles kunna upprätthålla den inhemska linodlingen och linberedningen, finner kollegium anledning att fortfarande mana till försiktighet i fråga om inrättandet av flera större linberedningsverk. Innan ytterligare och mera gynnsamma erfarenheter föreligga från såväl linodling som linberedning, anser sig därför kollegiet för närvarande icke kunna tillstyrka linnämndens utalade önskemål om utvidgning av linodlingen till att omfatta en areal av 7,000 hektar.

Lantbruksstyrelsen har härom yttrat.

Det synes tveksamt huruvida en odling och beredning av lin i av linnämnden föreslagen omfattning omedelbart kan åstadkommas med nuvarande statliga åtgärder. Beräkningarna rörande behovet av statligt stöd åt lin- och hampodlingen ha hittills åtskilliga gånger fått göras till föremål för förnyad prövning. Det synes därför icke osannolikt, att även de beräkningar, som nu kunna göras, icke äro slutgiltiga i fråga om vare sig kostnaderna för uppförandet av ytterligare beredningsanstalter eller prisstödet för lin- och hamphalm utan att ökat statligt stöd kan bli erforderligt för uppnående av önskat resultat. Såsom lantbruksstyrelsen redan i utlåtande den 29 juli 1941 angående åtgärder för befrämjande av inhemsk linodling framhållit, kan det ifrågasättas, huruvida det icke kan bli nödvändigt, att, därest en

inhemsk linproduktion av den omfattning linnämnden förordat anses oundgängligen böra åstadkommas inom den närmaste tiden, staten i viss utsträckning låter kontraktssodla lin och själv uppför erforderliga beredningsverk, vilka senare eventuellt kunde överlätas på lämpliga odlarorganisationer. Ur kostnadssynpunkt torde delta icke heller ställa sig mindre fördelaktigt för staten än att utlämna bidrag och lån till hela anläggningskostnaden för beredningsverken samt vid behov utbetala bidrag i form av pristillägg för att möjliggöra lånens återbetalning.

Statens industrikommission har däremot icke haft något att erinra mot linnämndens förslag om en utökning av linodlingen till 7,000 hektar, vilken areal i stort sett motsvarade såväl normalbehovet som det nuvarande minimibehovet. I detta sammanhang har kommissionen framhållit, att den av linnämnden föreslagna kapaciteten hos beredningsanstalterna kunde uppnås vid körning i två skift. Vid en hastigt uppkommande behovsökning, till exempel i krigsfall, torde anstalterna kunna köras i tre skift, varigenom kapaciteten sannolikt kunde ökas med omkring 25 procent.

I fråga om den statliga garantien har *kommerskollegium* framhållit.

Kollegium anser sig kunna biträda förslaget om utsträckning av garanti-tiden till och med år 1950. I fråga om den begärda höjningen av maximigarantien från 200 till 450 kronor per hektar finner kollegium en sådan höjning knappast vara helt erforderlig. Enligt inhämtade uppgifter lära beredningskostnaderna för rötat lin för närvarande uppgå till 24 öre per kilogram halm, och fiberutbytet kunna uppskattas till 8 procent tåga och 10 procent blånor (i prishänseende omräknat till tågautbyte 13 procent). Vid ändrade förhållanden på världsmarknaden beräknas, att priset å god lintåga samt beredningskostnaderna komma att nedgå till 1 krona 75 öre per kilogram respektive 20 öre per kilogram. Vid ett pris å rågkärna av 18 öre per kilogram skulle linodlaren enligt gällande prisgaranti erhålla 14.4 öre per kilogram linhalm, varför i detta fall ett statsbidrag bleve erforderligt med $14.4 - 2.75 = 11.65$ öre per kilogram ($175 \times 0.13 - 20 = 2.75$) eller 349 kronor 50 öre per hektar. Visserligen kunna angivna priser tänkas komma att variera och bland annat världsmarknadspriset på lintåga gå ner ytterligare något, men å andra sidan torde man, som redan förut antytts, kunna räkna med, att fiberutbytet ej oväsentligt skall kunna öka. Kollegium finner därför, att tillräckliga skäl för närvarande knappast föreligga för en höjning av ifrågavarande maximibelopp till mer än 350 kronor per hektar.

Lantbruksstyrelsen har i detta ämne anfört.

Mot förslaget om utsträckning av den statliga garantien för lin- och hamp-halm intill utgången av år 1950 synes enligt ämbetsverkets mening intet vara att erinra.

Däremot anser lantbruksstyrelsen tveksamt, huruvida en så stark höjning av maximibeloppet för statsgarantien, som linnämnden föreslagit, kan anses erforderlig. Visserligen torde en höjning av detta maximibelopp icke innebära någon risk för att priserna på lin- och hamp-halm skulle komma att bli oskäligt höga jämfört med den allmänna prisnivån för jordbruksprodukter, då garantipriserna äro bestämda i visst förhållande till inlösningspriset för råg. Å andra sidan synes höjningen vara av mindre betydelse för stimulerandet av odlingsintresset. Härvidlag torde garantiprisets höjd vara mera utslagsgivande. I detta sammanhang må anmärkas, att nämnden vid

sina beräkningar icke synes hava tagit hänsyn till att, samtidigt med införandet av högst femårig återbetalningstid för lin- och hamperedningslån, möjlighet att erhålla statsbidrag utan återbetalningsskyldighet med 15 procent av anläggningskostnaderna tillkommit.

Enligt linnämndens beräkningar skulle under den tid av fem år, då statslånen återbetalas, amorteringskostnaderna för en linberedningsanläggning för en odlingsareal av 1,000 hektar uppgå till 9.1 öre per kilogram av den linhalm, som kan beredas vid anläggningen. Med det maximibelopp för statsgarantien av 450 kronor per hektar, som linnämnden ansett erforderligt, skulle statsbidraget vid en normalskörd av 3,000 kilogram per hektar kunna uppgå till 15 öre per kilogram linhalm. Vid lägre hektarskörd, som sannolikt ej sällan förekommer, skulle bidraget kunna bli i motsvarande grad högre per kilogram halm. Eventuellt utgående statsbidrag skulle således icke endast behöva motsvara amorteringskostnaderna för anläggningen. Vid ett dylikt bidrag av 15 öre per kilogram skulle staten utöver det belopp, som erfordras för att täcka amorteringskostnaderna, behöva tillskjuta ytterligare (15.0 — 9.1 =) 5.9 öre per kilogram linhalm för att odlaren skulle erhålla den skäligen ersättning, som garantipriset torde få anses utgöra. Detta synes innebära, att staten, även sedan anläggningarna slutamorterats, skulle behöva träda emellan med avsevärda belopp för att linodlingen skulle bli lönsam jämfört med andra odlingar.

Vid nuvarande inlösningspris för råg, 25 kronor per 100 kilogram, utgör garantipriset för linhalm av kvalitetsklass I 20 öre per kilogram. Därest beredningsverken befinnas icke kunna till odlaren erlägga ett pris motsvarande garantipriset, utgår skillnaden såsom statsbidrag, dock, såsom förut anförts, begränsat till visst belopp per hektar räknat. Enligt linnämndens föreliggande förslag till dylikt maximibelopp kan statsbidrag beräknas bli erforderligt med — vid normalskörd — intill 15 öre per kilogram linhalm eller 75 procent av ersättningen till odlaren. Vid ett inlösningspris för råg av 18 kronor 75 öre per 100 kilogram, vilket motsvarar ett garantipris för linhalm av klass I av 15 öre per kilogram, skulle ett utbetalande av så högt pristilllägg, som av linnämnden ansetts kunna bli erforderligt, innebära, att den av ett beredningsverk utvunna betalningen för tåga och blånor befunnits endast täcka beredningskostnaderna och verkets övriga omkostnader.

Av det berörda beräkningssättet för statsbidraget till pristilllägg för linhalm framgår, att detta pristilllägg är beroende icke endast av det pris, som linneindustrien betalar för lintåga och linblånor utan även av beredningsverkens driftkostnader. Ett allt för rundligt tilltaget maximibelopp för sistnämnda statsbidrag skulle kunna medföra risk för att de ekonomiska förutsättningarna för uppförande och drivande av dylika anstalter komme att te sig så gynnsamma, att planläggningen av uppförandet och driften icke komme att ske med den ekonomiska omsorg och det förutseende, som äro nödvändiga förutsättningar för att verksamheten skall lyckas. Om en allt för betydande del av ansvaret gentemot odlarna skulle övertagas av staten, kunde befaras, att intresset från företagsledningens sida för effektivast möjliga nedbringande av driftskostnaderna skulle slappna. Lantbruksstyrelsen förutsätter, att det pris beredningsverken beräknas kunna betala odlarna för linhalmen bestämmes särskilt för varje beredningsverk. Detta torde vara ofrånkomligt, emedan de olika beredningsverken komma att ha slutamorterat anläggningskostnaderna vid olika tidpunkter och även i övrigt på grund av mer eller mindre gynnsamma förutsättningar kunna ha olika stora kostnader. Ett dylikt förhållande torde dock även bidra till att, så länge statsgarantien finnes, minska ansträngningarna för nedbringande av kostnaderna.

Vad förut anförts rörande linberedning torde principiellt gälla jämväl beträffande hamperedning.

Sådant statsbidrag till pristillägg för lin- och hamphalm, varom här är fråga, torde icke med nu utgående stöd från statens sida vid beredningsanläggningarnas uppförande behöva beräknas komma ifråga under nuvarande handelsavspärrning med åtföljande höga priser på lin- och hampberedningens produkter. Vid en ändring av dessa förhållanden torde frågan om stödet åt spånadsväxtodlingen ändock böra upptagas till omprövning.

Vid den omfattning av odlingen av lin och hampa, som linnämnden anser önskvärd, skulle staten, bortsett från utgående understöd till beredningsanstaltens uppförande, efter höjning av maximibeloppet för garantien enligt nämndens förslag till 450 kronor per hektar, binda sig för en årlig utgift av intill 4,050,000 kronor.

Enligt linnämndens beräkningar uppgå de årliga amorteringskostnaderna för en linberedningsanstalt för 1,000 hektars linodling under den tid, då statslånen skola återbetalas, till 272,000 kronor, motsvarande ett belopp av 272 kronor per hektar. Lantbruksstyrelsen vill ifrågasätta, huruvida det icke kan anses tillfyllest, om maximibeloppet per hektar för ifrågavarande statsgaranti tillsvidare fastställes till förslagsvis 350 kronor. Även med ett garantibelopp av denna storlek synas de ekonomiska risker, som odlarna ikläda sig vid uppförandet av de dyrbara beredningsanläggningarna, till stor del ha överflyttats på staten, varjämte beredningsverken ändock skulle kunna erhålla bidrag till förutom amorteringskostnaderna en viss del av övriga beredningskostnader. Även för hampodlingens vidkommande torde nämnda maximibelopp under nuvarande förhållanden vara tillfyllest.

Uppmärksammas bör, att de beredningsverk, som slutamorterat anläggningskostnaderna före garantitidens utgång, icke synas böra tillgodonjuta garanti intill hela det fastställda maximibeloppet efter amorteringstidens slut, utan endast med så stor del därav, som kan anses motsvara andra kostnader än amorteringskostnader, eller enligt förut gjorda beräkningar (350 — 272 =) omkring 78 kronor per hektar.

Statens industrikommission har yttrat följande.

Prisen på lin och hampa torde för närvarande vara sådana, att beredningsanstalterna kunna beräknas erhålla sina kostnader täckta och dessutom betala odlarna de fastställda garantiprisen för halmen. Skulle under återbetalningstiden för lånen avspärrningen upphöra och prisen falla till förkrignivån, lära beredningsanstalterna däremot icke kunna betala det garanterade priset för halmen. Det fallet får icke anses helt uteslutet, att priset å lin sjunker till sådan nivå, att beredningsanstalterna äro ur stånd att lämna någon som helst betalning för linhalmen, i vilket fall den maximala statsgarantien kan behöva tillgripas. Risker för att detta skall inträffa är självfallet större vid en 5-årig återbetalningstid än vid en 15-årig. Likaså är det odiskutabelt, att stegringen av anläggningskostnaderna medfört en motsvarande ökning av nämnda risk. Då den nu gällande begränsningen av statsgarantien till 200 kronor för hektar tydligen fixerats under andra och för beredningsanstalterna gynnsammare förutsättningar, enligt vilka anstalterna skulle varit i stånd att erbjuda åtminstone någon betalning för halmen, synes det skäligt, att maximigarantien höjes med belopp som, på sätt linnämnden angivit, motsvarar beredningsanstaltens ökade driftkostnader. Maximigarantien synes dock ej böra avrundas till högre belopp än 430 kronor per hektar.

Kommissionen finner det likaledes skäligt att garantitiden utsträcker över hela amorteringstiden för beredningsanstaltens lån. De beredningsanstalter, som hädanefter skola anläggas, hinna icke återbetala lånen före den nu gällande garantitidens utgång, medan detta torde vara fallet med de anstalter som nu äro i drift. Kommissionen får sålunda tillstyrka att garantien åt de

till viss beredningsanstalt anslutna odlarna erhåller en varaktighet som svarar mot återbetalningstiden för beredningsanstaltens statslån, dock längst till och med utgången av år 1950. För en generell utsträckning av garantitiden till och med utgången av år 1950 synas icke tillräckliga skäl ha förebragts. Det torde icke heller tillkomma kommissionen att bedöma huruvida och på vad sätt ett eventuellt statsstöd för linodlingen bör utgå efter det beredningsanstalterna återbetalat sina lån.

Linnämnden har anfört, att samma skäl, som talade för en utsträckt garanti för linodlingen, kunde åberopas ifråga om hampodlingen. Kommissionen kan på grundval av det förebragta utredningsmaterialet och vad eljest är kommissionen bekant icke dela denna uppfattning. I fråga om hampodlingen torde nämligen garantipriset i och för sig anses tillräckligt stimulerande, vartill kommer, att de tvenne beredningsanstalter, som tillsammans beräknas kunna täcka landets behov av mjukfibrig hampa, redan äro under uppförande. Garantibestämmelserna för hampodlingen ha vidare från början baserats på förutsättningen, att beredningsanstalternas lån skola amorteras under fem år. Slutligen torde den kostnadsökning, som inträffat under byggnadstiden för hampberedningsanstalterna, ha hållit sig inom vida snärvare gränser än vad fallet är med linberedningsanstalterna.

Statens priskontrollnämnd har framhållit.

Priskontrollnämnden finner det väl förenligt med uppläggningsen av de statliga stödåtgärderna, att prisgarantien för lin och hampodlarna lämnas för hela den tid, som kräves för amorteringen av beredningsverken. Då vissa av beredningsverken komma att vara slutamorterade före 1950, synes en generell prisgaranti till och med detta år dock icke påkallad.

Den genom avkortning av amorteringstiden uppkomna merkostnaden för linberedningsverken motsvarar ett belopp av 177—228 kronor per hektar, om man räknar med en skörd av 3,000 kilogram lindhalm per hektar. Priskontrollnämnden finner därför icke anledning till erinran mot en förhöjning av det nämnda statsbidragets maximibelopp från 200 kronor till 450 kronor.

Maximibeloppet för det statsbidrag, som kan komma att utgå för infriandet av den hampodlingen lämnade garantien, har enligt vad linnämnden uppgivit också i detta fall beräknats på grundval av en femtonårig amorteringstid för beredningsverken. Då amorteringstiden fastställts till fem år, motiverar detta en höjning av det nämnda bidraget med omkring 130 kronor per hektar. Priskontrollnämnden har därför icke något att erinra mot att statsbidragets maximibelopp i detta fall höjes från 200 kronor till 350 kronor per hektar.

Beträffande riksförbundet lin och hampas framställning om statsbidrag med 40,000 kronor har *statskontoret* i den 1 mars 1943 avgivet yttrande anfört följande.

Statskontoret vill i anledning av riksförbundet lin och hampas framställning erinra, att för innevarande budgetår under nionde huvudtiteln använts ett anslag till statens linnämnd m. m. å 50,000 kronor, varav 15,000 kronor avsetts till arvoden ävensom resekostnads- och traktamentsersättningar åt hos linnämnden anställda tekniska experter på lin- och hampodlingens område samt 10,000 kronor till stödande i andra hänseenden av linodlingen. I årets statsverksproposition ha enahanda belopp äskats även för budgetåret 1943/44 (IX H. T. p. 87). Av de hos linnämnden anställda experterna är den ene tekniskt utbildad konsulent på linberedningens område och den andre sakkunnig i linodlingsteknik (prop. nr 1/1942 IX H. T. p. 92). Då dessa

experter synas ha samma arbetsuppgifter, som skulle tillkomma i förbundets framställning omförmäld tekniker och odlingskonsulent, är alltså det med framställningen avsedda ändamålet i vad gäller anställandet av sakkunniga i fråga om linberednings- och linodlingsteknik redan tillgodosett. Anledning att till avlöningar och reseersättningar åt de sakkunniga ställa större belopp till förfogande än de i årets statsverksproposition åskade, kan heller icke anses föreligga. Erinras må i detta sammanhang, att linnämnden i anslagsframställning beträffande budgetåret 1942/43 hemställde om anvisande av sammanlagt 23,000 kronor till kostnader för ifrågavarande sakkunniga men att, såsom av det föregående framgår, riksdagen — i anslutning till Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt — icke beviljade högre belopp än 15,000 kronor.

Vad härefter angår utgifterna för avlöande av maskininstruktören, vilkens tjänstgöring helt och hållet skulle fullgöras inom de olika beredningsverken, för instruktörens resor och för försöksverksamhet m. m., anser statskontoret, att dessa på grund av sin natur böra bestridas av linberedningsindustrien. Utgifternas storleksordning synes ej heller vara sådan, att däri skulle ligga ett hinder för nämnda industri att på nuvarande stadium bära dessa utgifter. För den händelse statsmedel i någon mindre utsträckning skulle anses böra ställas till förfogande, torde detta kunna ske inom ramen av det belopp å 10,000 kronor, som för budgetåret 1942/43 beräknats för stödande av linodlingen i olika hänseenden, eller det för samma ändamål avsedda belopp å likaledes 10,000 kronor, som ingår i det för budgetåret 1943/44 åskade anslaget till statens linnämnd m. m.

På grund av det anförda anser sig statskontoret icke kunna tillstyrka, att i anledning av förbundets framställning ytterligare medel åskas av riksdagen för linodlingens befrämjande.

Såsom framgår av vad inledningsvis anförts ha statsmakterna vid uppre-
pade tillfällen vidtagit omfattande åtgärder för lin- och hampodlingens stöd-
jande samt för underlättande av anläggandet av lin- och hampberednings-
anstalter. Därvid har bland annat prisgaranti lämnats å lin- och hamp. För närvarande innebär denna garanti, att odlarna under åren 1942—46 garanteras ett pris å lin- och hamp av kvalitetsklass I uppgående till 80 respektive 50 procent av inlösningspriset för råg av motsvarande års skörd. I anslutning härtill har emellertid föreskrivits den begränsningen, att statligt stöd icke skall utgå med högre belopp än 200 kronor per hektar spånadslin eller hampa. Utöver nu berörda statsgaranti ha statsmakterna lämnat bistånd i form av statsbidrag och lån på fördelaktiga villkor till uppförande av beredningsanstalter. Trots det stöd som sålunda lämnats odlingen har denna, såvitt avser lin, icke erhållit den omfattning som är önskvärd med hänsyn till landets nuvarande linbehov. Orsakerna till detta förhållande torde såsom linnämnden framhållit vara flera. Odlingen av spånadslin är mycket arbetskrävande och svårigheterna att erhålla arbetskraft medföra givetvis att den obenägenhet, som jordbrukarna hysa mot en ny och arbetskrävande växtodling, ytterligare ökas. Då priset på linhalm, såsom linnämnden uttalat, redan från början avvägdes så att nettoinkomsten per arealenhet av linodling skulle bli ungefär densamma som för rågodling, har icke heller någon stimulans i form av ett i förhållande till övrig växtodling fördelaktigare pris på linhalm förekommit. Det betydande ekonomiska ansvaret för linberedningsanstalterna i form av odlarnas andelsteckningar i linodlareför-

*Departements-
chefen.*

eningar m. m. samt föreningsmedlemmarnas skyldighet att odla viss bestämd areal lin under minst fem år torde även i viss utsträckning ha motverkat en utökning av linodlingen. En ytterligare anledning till svårigheterna att få i gång linodlingen i önskvärd omfattning torde vara den att linberedningsanstalterna icke hunnit utbyggas i tillräcklig omfattning.

Linnämnden har i sin nu förevarande framställning framlagt förslag i syfte att ytterligare stimulera linodlingen ävensom odlingen av hampa. Förslagen avse att förbättra statsgarantien för odlarna genom dels en höjning av maximibeloppet för hektar odlad spånadslin och hampa och dels en utsträckning av garantitiden. Såsom skäl för höjningen av maximibeloppet för hektar har linnämnden framlagt vissa kalkyler som avse att visa att det nuvarande maximibeloppet är för lågt för att möjliggöra amortering av linberedningsanstalterna. Vad som anförts rörande linet har linnämnden ansett i viss utsträckning äga motsvarande tillämpning i fråga om hampa. I yttrandena ha meningarna varit delade rörande frågan i vilken omfattning linnämndens förslag borde genomföras.

I likhet med linnämnden anser jag, att en ökning av odlingen av lin och hampa bör eftersträvas. En dylik ökning synes icke vara möjlig att få till stånd med mindre villkoren för odlingen förbättras. Denna uppfattning vinner även stöd i de över framställningen avgivna yttrandena. Den kostnadsstegring för beredningsverkens uppförande som ägt rum medför, att det nuvarande maximibeloppet icke är tillräckligt för att möjliggöra den avsedda amorteringen av verken. Vid övervägande av frågan vilken höjning av maximibeloppet för hektar, som bör äga rum, har jag stannat för att förordna att detta bestämmes såvitt angår linhalm till 450 kronor och i fråga om hampahalm till 350 kronor. Genom en dylik höjning gives lin- och hampodlingen en icke oväsentlig stimulans. Enligt min mening torde även en förlängning av garantitiden böra ske. Genom den förskjutning i fråga om tiden för utbyggande av lin- och hampberedningsverken som skett ha dessa på flera håll ännu icke blivit färdigbyggda eller helt kommit i gång. För de odlare, som börjat odlingen i anslutning till dessa beredningsverks igångsättande och äro anslutna till dem, skulle den nuvarande begränsningen av garantitiden till 1946 medföra att en del av den för verken avsedda amorteringstiden om fem år skulle falla utanför garantitiden. Med hänsyn härtill anser jag i anslutning till vad i vissa yttranden förordats, att garantitiden bör utsträckas för odlarna på det sätt att densamma omfattar fem år från det amorteringstiden börjar för vederbörande beredningsanstalt. Dock bör garantitiden i intet fall utsträckas längre än till 1950. Hinder torde icke böra möta att på sätt linnämnden i sin skrivelse den 25 februari 1943 föreslagit medgiva jämkning i garantipriset för 1942 års skörd av linhalm.

Vad angår framställningen från riksförbundet lin och hampa om statsbidrag för anställande av viss personal m. m. torde såsom framgår av vad statskontoret anförde i framställningen upptagna bidragsbehoven i viss utsträckning tillgodoses vid bifall till det anslagsäskande å 50,000 kronor, som under punkt 87 i årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln, för nästa

budgetår upptagits till statens linnämnd. Av detta belopp äro 15,000 kronor avsedda för arvoden samt resekostnads- och traktamentsersättningar till hos linnämnden anställda tekniska experter på lin- och hampodlingens område. Dessa experter komma givetvis att i viss omfattning biträda även lin- och hamperedningsindustrien. I nuvarande statsfinansiella läge anser jag mig icke kunna tillstyrka ytterligare anslag för de ändamål, som avses med framställningen.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga åtgärder för stöd-
jande av priset på lin- och hamphalm i huvudsaklig överens-
stämmelse med vad förut anförts.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter
biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att
proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll ut-
visar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Siv Schiöler.